

БРОЈ 1.

М. И. МУЗЕУМУ У НОВОМ САДУ, 9. АПРИЛА 1894.

ГОД. I

Hilap-ki yvten
Növedéknapló

1894. év. 744

ДАНИЦА.

Проз прву јутарњу румен на лазурном
небу гле! како звезда Даница сија и
обасјава горе и дубраве где Србин
живи — од Црног мора чак до Адрије...
Гле! како нам јасно осветљава ванредне
чари тих кршних и плодних предела, које
многи не познајемо, али које топло осећамо...
Даница нам сија... о! како јој је бај-
на светлост!...

И у треперењој, снежној светлости што
излива с небесних висина на дивне српске
земље, видимо зраке боље будућности оних
мргодних а јуначких типова милог нам Срп-
ства, што се пењу на брег спасења и бра-
тимства, под стег идеала свог.

А ти мргодни и јуначки типови нису
скакавци пешчаних пустара азијатских, који,
голи и боси а крвожедни по природи својој,
дођоше на балканске земље, да се знојем и
крвљу погаженог Српства наране... То нису
гладне европске пијавице, што сисају срж из
измучене снаге добра народа. —

Не!... Они што се пењу горе на све-
тле висине, слободе и духовног јединства Ср-
бинова, које озарава Србинска звезда Да-
ница — то је подмладак поштене српске
крви; то су синови поносне Босне, лене Дал-
мације, кршног Захумља, дичне Лике и Кр-
баве, равне Бачке и Баната, и китњаста
Срема, — то су они витешки детићи око
Косова, они око Дрима, Струме и Вардара,
и они чак до Искра, те хитају слобод-
ној браћи из питоме Шумадије и јуначке

Црне Горе, што су развили заставу слободе
и духовног јединства.

И они, видимо, журе на те висине, на
народни књижевни збор. А у пламу светог
одушевљења читаш им жељу, да се сви скупа
загрле, збратиме... те да постигну то светло
духовно јединство под окриљем српске виле.

Даница им сија на народном уранку...

О, како је мило... слатко души и срцу
видети, како она витешка снага, мушка од-
важност, која се огледа на свакој цртици пле-
менита лица Србинова, јасно казује, да су
то стасати синци честитих предака својих,
који су нам оставили лене дане из давне
прошлости.

Будућност је славенска, српска!

Нама сија звезда Даница...

Пет векова је прошло а с њима и гро-
мови тешке судбине, што су у своме непри-
родном бесилу потресали огњиште Србиново
народну му свест и веру. Земља и небо,
султани и слуге, искићене шареним гајтанима
и перјаницама, дигоше се да Србина и ње-
гов дух униште, лемећи му љуто гвожђе пла-
мених јагагана и бритких сабаља о снажна
ребра... Али нису могли из јуначких недара
српског витеза срце, свест народну и праје-
довску веру исчупати...

Србин је тврђи од стене, јачи од света!...
Противници Србинови ће се у страху дивље
несвести заљуљати, а Србин ће остати ко је
био и где је био!

Јер, његова звезда Даница, није потамнела!...

Гледајући те дичне синове миле Србадије, у насловној слици „Данице“, сваком ће брату срце силније закуцати, осетиће: да је постао већи, да је син великог словенског народа.

А тако осећање узвиси човека над самим собом.

— Зар син тако јуначког народа, да не буде срећан? већ да буде без срца, срце без крви, без духа, бесвесна гомила, која служи туђим јазавцима, што би нас и духовно раздвојили!

Не, она света веза духовног јединства, коју је св. Сава, први српски архипастир и просветитељ створио, те везао све земље где Срби живе, неће се раскинути никад, док је мушког гласа у Србина, да опева дане светле прошлости своје;

док је народне свести, која, као лава из снажног кратера, шири се по пространству свег Српства; и

док је књиге српске и гусала, да осветљавају ум и племените идеале Србинове...

Напред, браћо, скупљајте се у духовну целину; с књигом у руци подижите у срцу свом споменике својим литерарним великанима: Гундулићу, Сарајлији, Његошу, Вуку, Стерији, Јакшићу, Лазаревићу, Бранку и мезимцу српске лире Војиславу Ј. Илићу, — споменике веће од Левћена слободне Црне Горе и Јастрепца слободне Шумадије.

Под „Даницом“ — звездом, пружите братску руку, загрлите се и кликните:

Да живи Србадија!

Да процвета српска књига!

Белостенски.

ТОПОЛСКА БУНА.*)

— ИСТОРИЈСКИ РОМАН ИЗ СКОРЕ ПРОШЛОСТИ. —

ПОСЛЕ ПРЕСУДЕ.

У телеграфу. — Испод земље. — Једна ноћ. — Два пашанца. — Једна министарска седница. — У Конаку. — Спрема и тајац. — Крв. — Непојани гробови. — Заклетва.

1.

У ТЕЛЕГРАФУ.

Мајско је вече пријатно и свеже, али се ипак у атмосфери осећао неки тешки задај... Поветарца нема да пирка и да оживљава!

Необично пролетње вече!...

Кроз протегнуту главну улицу варошице Аранђеловца журио је телеграфски момак. Прешао је прилично пун простор до Киселе Воде и кад је ушао на капију буковичког парка, упути се у Државно Здање.

Тражио је пуковника.

Не потраја дуго, док се пред здањем појави пуковник Милутинчић.

— Коње!... заповеди поднареднику, који је пред здањем шпартао тамо амо.

Заповест је одмах извршена.

Два оседлана коња привеле сеиз; Милутинчић узјаха свог жерава, војник угајена вранца и одјурине касом у чаршију.

Пред телеграфским надлештвом зауста више се. Пуковник сјани с коња, војник га прихвати и Милутинчић уђе у телеграф.

Телеграфиста, једна сува пресамићена прилика, наклоњена јектици, што сведоче и жиле на сувоме врату, дочека га клањајући се дубоко.

Милутинчић још с врата, усиљено осмехујући се, пружи му руку и упита:

— Јесмо л' сами, господине?

— Јесмо, г. пуковниче.

— Чека ли г. министар?

— Да!

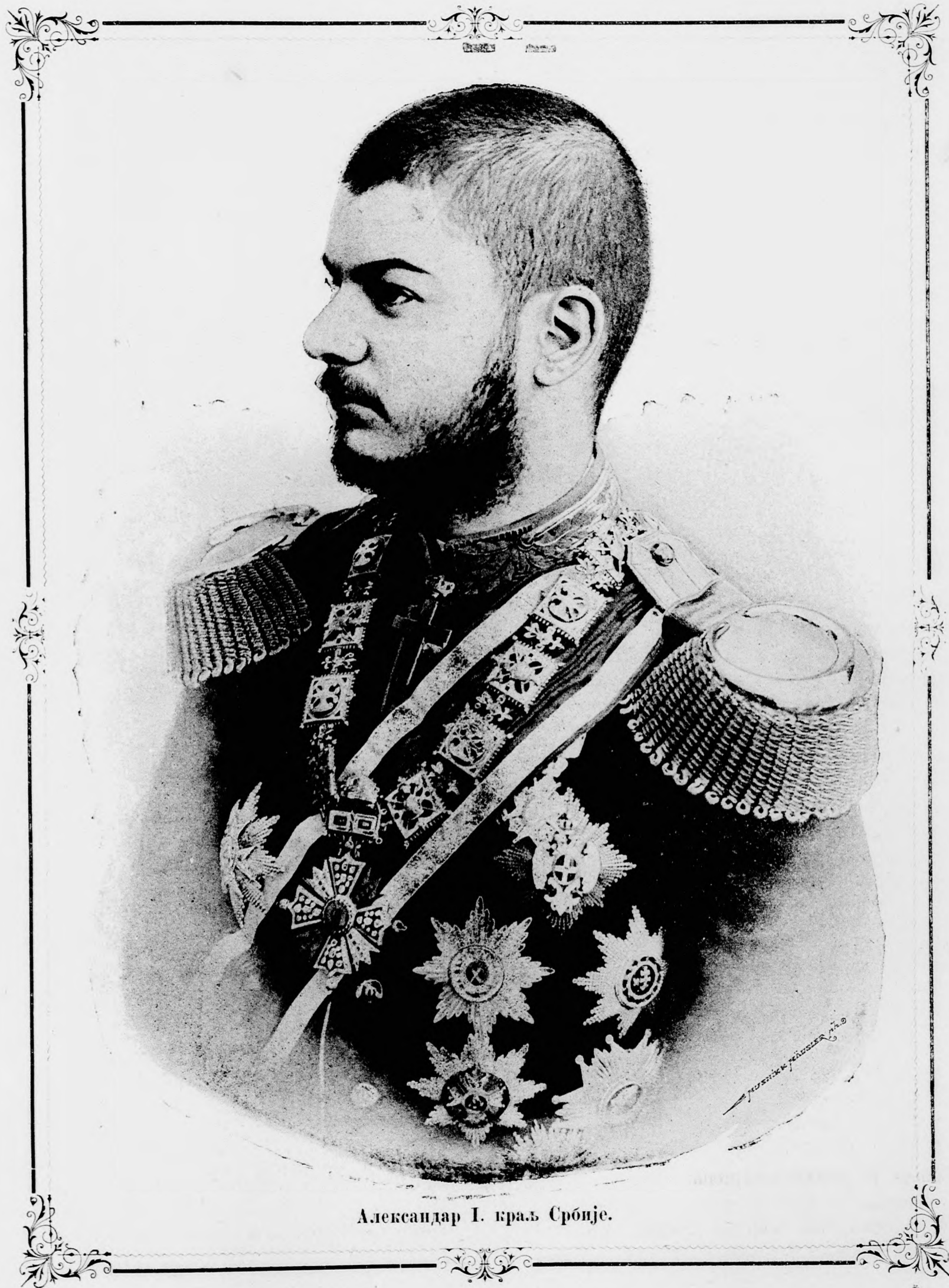
— Зовите га.

— Изволте сести г. пуковниче — понизно му понуди столицу до апаратног стола.

— С места ћу звати г. министра.

Милутинчић прихвати понуђену столицу, седе крај стола и упили нетремице у апарат, док телеграфист заклопота тастером.

*) Овај историјски роман почели смо са завршетком драме, пошто су најглавније личности, које су имале у њој улогу, још живе, те нам је беспристрасна оцена догађаја отежана.

Александар I. краљ Србије.

Иза тога зачу се ново звекетање апарата. И чиновник телеграфски, слушајући звуке апаратне, рече:

— Ту је г. министар... Ослушну још мало, па додаде: — Пита, јесте л' готови са пресудом?

— Јесмо, решите му: — Војни суд осудио је осморицу на смрт, остале на робију.

— Је л' Кугић и Јеврем? — пита г. министар.

— И они.

— Добро је учињено — каже г. министар.

— Тако је нашао војни суд — одговори Милутинчић

— Јесте л' послали пресуду на одобрење кнезу?

— Још јуче.

— Кад мислите да ћете бити готови с њима?

— Чим стигне пресуда. Само за тим стоји, па да им спирим за душу!... Готов сам иначе!

— Како изгледа, ствар ће бити прекр'ана! Изузеће се, за сигурно, потпис од кнеза и пресуда ће се с места вратити. У том смислу имам последњу шифру из Ниша. А чим стигне, не оклевајте! Побите псе... да им се траг затре! С осталима ћемо лако. Ко дигне главу, по цику!... Доста су мутили!... Тако њима треба!...

Све је то саслушао Милутинчић упредајући увоштањене брчиће, за тим повуче дим из ћилибарске муштикле, зачкиљи оком, а преко округластог ситног лица залепрша му задовољан, пакосни осмејак.

Окрену се телеграфисти и рече:

— Кажите, г. министру да ћу све како треба извршити. Нека се не брину! Кад сам с војним судом на ствар прегао и повољно свршио, безбеди, нека се и за ову „ситницу“ не брину! Чим стигне одобрење пресуде од кнеза из Ниша, уредићу пос'о, те неће ни писнути. Спреман сам!.. Само се нешто бојим, да се овај наш посао не изјалови? — Да л' ће се од кнеза искампити потпис за све осуђене бунтовнике? Имају и они пријатеља! Него ви тамо гледајте и радите, како вас Бог учи — заврши Милутинчић и опет повуче дим из ћилибарске муштикле и опет упреде увоштањене брчиће, а преко

успана опет му залепрша пакосан осмеј, од кога се мрзне и гади човек

Док је пуковник ово говорио, телеграфиста је откуцавао његове речи и саопшти му овај одговор г. министра:

— Појмили сте сву озбиљност положаја и целе ствари у опште. Налогe сте извршили тачно, као човек одан круни. За друго је наша брига!... Сви смо задовољни с вама и с војним судом у који се нисмо преварили. И за то, у име целог кабинета, изјављујем вама и војном суду наше признање.

— Хвала, хвала г. министре — развуче пуковник, па смешкајући се задовољно развеза: — Вршили смо наше дужности према кнезу и отаџбини! И док последњи чин ове крваве драме извршим, онда смемо рећи:

Династија је спасена!...

— Имате право — слушајући звон апарата, саопштавао је чиновник речи министрове: — И тај последњи чин, наравно, извршите у највећој тишини и што пре. Остале осуђенике испратите у казамате, па кад будете у свему готови, крените за Београд.

— Не берите бригу — одврати пуковник. — Ствар је у сигурним рукама — додаде хвалисаво. — Имате ли још какве наредбе за мене? упитао је министра.

— Нема никакве — заврши телеграфист, пошто је и то питање учинио — само вам шаље поздравље.

— Отпоздравите г. министра — рече пуковник и диже се са столице. Окрену се око себе, погледа по канцеларији и кад се још једном увери да их нико није ослушкивао, окрену се чиновнику:

— Немојте се главом шалити да ко сазна о овоме разговору.

— Боже сачувај г. пуковниче. Ја сам чиновник и знам своју дужност

— Не сумњам, господине. Тек опет вас чиним пажљивим.

— Као и до сад: Ћутаћу к'о риба, г. пуковниче.

— Уверен сам у вашу озбиљност. Такав нам треба чиновник, а радо вам признајем, да сте нам много посао олакшали. За то ћу вас, с драге воље, препоручити г. министру.

— Хвала, г. пуковниче... Један сиротан, оптерећен породицом, биће веома захвалан доброты вашој — рече чиновник, клањајући се с дубоким поштовањем.

— Збогом, господине, полазећи рече Милутинчић.

— Збогом, г. пуковниче, прихвати телеграфиста и испрати га до врата, клањајући се дубоко.

Милутинчић изађе на двор где га је сејиз чекао са спременим коњима.

Од Букуље се надвио грдни облак и јури, разастирјући своје црне масе, што се ваљају и спуштају све ниже... И кроз таму која све већма обмотаваше ваздушни простор, тек док одсине општра светлост муње већ затутњи бесни рик грома... те ори у сав мах...

Бујица се спрема...

Милутинчић узјаха коња, а за њим и сејиз, и појурише путем ка Киселој Води.

Тама биваше све већа, грмљава ужаснија, муње су као неке ватрене змије испрекрштале небо, које је као црном чохом застрвено било; громови се ломеше по узбуњеном ваздуху. Коњи махнито полетеше... На једаред се проломи небо: помрче... киша пљусну ка' из кабла, а дрвета крај пута савијаху се на све стране.

Милутинчић је мамузао све јаче коња, полагајући по њему. На брзо стиже до државног здања, у коме се са штабом и војним судом сместио. У тај мах бура још страховитије затутњи. Неки бес спопаде и небо и земљу. Шума се у парку повијала као класје у пољу и узмахиваше црним грамама... одјек од грома са неописаном хуком разлегаше се по дивно засађеном парку, сипајући живу ватру преко дрвећа, заогрнутог зеленилом. Тутањ громава, вијук ветра, прасак искршеног грања, све се то смешало у неку паклену музику...

Сејиз прихвати Милутинчићевог коња и овај убрза кораком у здање. Прихвати се басамака и попе на спрат.

Стража га је поздравила по војнички, и он мимо њу одјури у собу, баци се на диван и хукну:

— Страшна вечер!...

II.

ИСПОД ЗЕМЉЕ.

Испод планине Букуље где орао страховитим кликом из гнезда излеће, кад из далека земља затутњи, небо загрми а сунце побледи; тамо, где често зауји одјек ра-

навог стења у пустој самоћи буковичког ждрела, кроз које хучна сила дере и оборене грмове у мутној пени ваља... тамо се издиже велико здање неумрлог кнеза мученика, на крају парка дивне долинице, каква се уснаваној души тек у дугим и чаробним сновима јавља.

Ту, у том парку, извире окрепљујућа вода, где многи бџи своје спасење траже од тешких бољетица изнуреног тела; ту, у европски уређеном парку видите богатство природе где се с вештином љуби; осећате мирис пољског и култивисаног цвећа, чујете глас славуја и жубор потока, видите рибице где се по бистрој води праћакају и несташно шеткају, а у дебелом ладу поноситог бреста и широких платана вите јасике и тополе, беласа се минерално купатило и друге зграде.

Али у оном великом здању неумрлог кнеза мученика, у пролећу бурне 1878. године не становаху посетиоци минералне киселе воде, да лека траже, или да се од тешког труда мало одморе, већ га посели целати госпоцки, да спремају отровне и црне дане једног живота несрећним жртвама, и да им измучено срце у већу муку баце...

У томе двору кнеза мученика засео је војни суд да суди тополским „бунтовницима“, које су повијали к'о бесне курјаке по питомој Јасеници, и командант посаде војничке, који је срећно „умирио“ побуњену Тополу.

А испод земље у мрачним подрумима кнежева двора, који су заменили клете тамнице, лежало је робље великашке обести!...

На бледим и уналим образима тих јадника беху јасно уписани горки дани тешке садашњости; из тамних очију читале се муке и страдања, на какве их сурова рука грозних крволока немилостиво ударала...

Па ипак, челично срце тих дивова није клонуло, а у тамним очима није се угасио огањ њихове големе душе. Само клетва, грозна и страшна, чујаше се испод земље, као одјек, крвавоме суду.

Гвоздена врата тешке тамнице само се онда отвараху, кад је требало изводити једног по једног „кривца“, пред војни суд да их испитује.

На горњем спрату кнежева двора с десне стране дугачког ходника биле су четири ћелије, у којима су затворени коловође „бунта.“ У једној од њих био је затворен: Јеврем Марковић, у другој: Кугић, у трећој:

чича Коларац, а у четвртој: поп Панто, Живић, водник, и Ђока Голобочанин.

Пред овим ђелијама жандарми су с нататакнутим бајонетима наизменце стражарили, да нико к њима не дође.

У тамници су дуги и горки часови. Мисао је сузбу мрачна као поноћ што га окружава, лице бледо, очи су тавне, уздаси тешки, а клетве страховите.

Мрак је владао у мрачној ђелији у којој је затворен Јеврем Марковић, потпуковник, јунак и витез, победиоц на Ак-Паланци. У оној немој и гробној тишини, жалосној самоћи, проводио је окривљени и на смрт осуђени Јеврем мрачне дане, а жалосне ноћи. Туга му је

срцем овладала, неизмерна туга, јер је свестан своје невиности... обузимали су га снови, у којима се сјајна прошлост са горком садашњошћу бориле...

На уском дрвеном кревету лежао је Јеврем. У лицу се јако променио, очи му се сјаху, а уснице приметно дрхтаху.

Круине капље зноја осуле му лице, разбарушена коса пала му на чело; у отвореним устима беласаху се стиснути зуби, а при дисању све већма хрипаше.

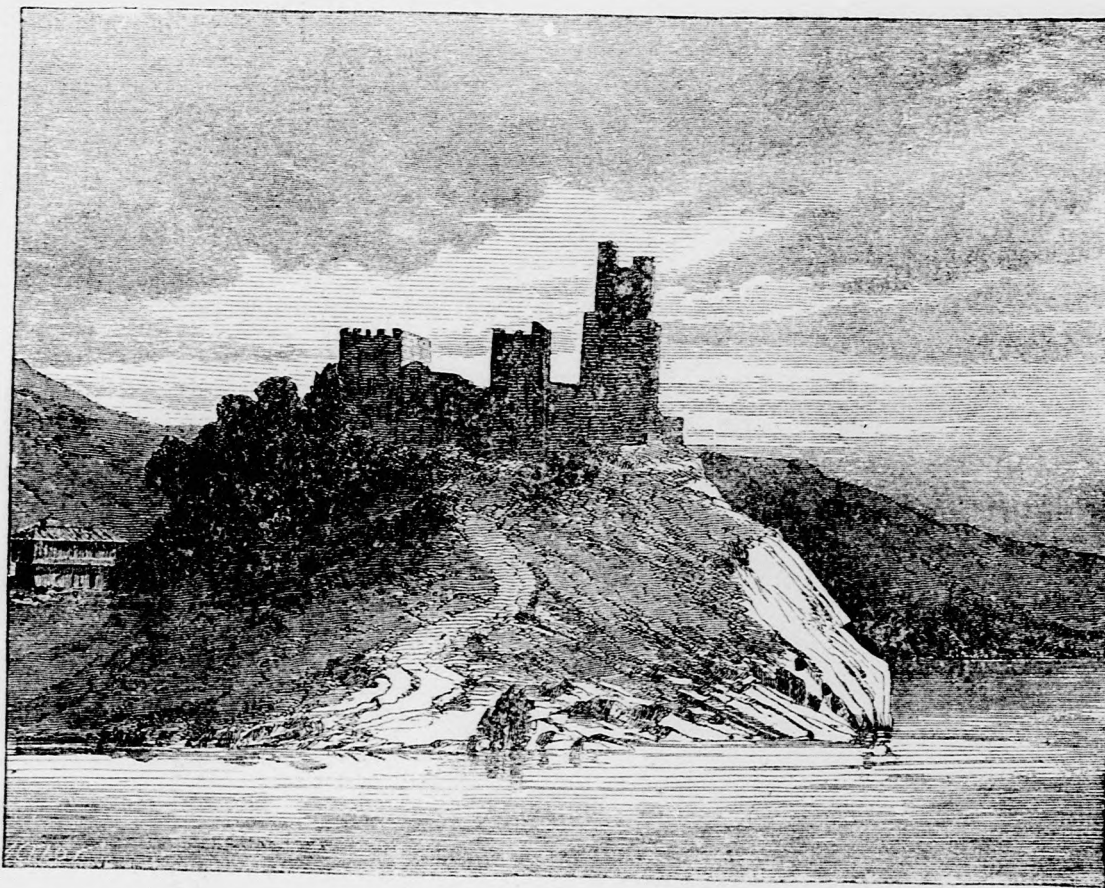
Бесни олуј и прасак громава трго га је иза тешког сна. Чуо је ујање вихора, слушао је како небо грми, осећао је ужасну буру, али није видео како се повлаче мрачни облаци преко тамног неба, јер ни муња није могла своју црвенкасту светлост у мрачну тамницу да пошаље.

Стрепећом душом слушао је како се са Букуље тешко камење ваља, чуо је како се гора ломи... Здање се чисто тресло, он је мислио, е

је приспео час страшног суда, страшнијег и од оног војничког, који ће га послати Богу на истину, да је приспео час, где ће се гробови поотварати.

На једаред, ненадно, као да и њега дохвати беснило природе, која на пољу цареваше, скочи с кревета и стаде брзо шетати по соби.

— Појешће ме те сатане: Стирић и Даривоје — узвикну очајно. — Оба су се дали у потеру, а ови други уз њих скакућу!... Ах! да ли је што Сава учинио за мене код кнеза? Оће ли? може ли?... У њега се уздам... он ми је побратим, брат... све!

Рушевине града Рама.

пријатеља: Кнез те мрзи!

— Од тих речи дрхтим, душа ми стрепи. Чини ми се да ме и глува тишина у овој мрачној дубини исмева и да неки страشان глас шапуће из сваког угла ових тамних зидина: „Појешће ти се панаија, жртво невина!...“ И тај глас као да је глас мог рођеног брата, покојнога Светозара, који, као да ме је надкрилио високим стасом својим, опточен неким светлим кругом, благосиљајући ме као стари орао своје тиче, шиљући га крилата небу.

(Наставиће се.)

— Шта ће дакле бити? питао се смрвљеним срцем јадан Јеврем, тај орао, који је смело гледао свакој опасности у очи, лав, који не познаваше тврдих летавца гвозденог кавеза тамничког. — Да! на то мислим... вриснем, да чујем свој рођени глас и да не полудим... јер ми зује речи мојих

ПРЕОБРАЖЕЊЕ.

— Н О В Е Л А А Д О Л Ф А К Л А Ч А. —

Некако одмах после повратка из Аустралије, где сам се дуго година бавио, случајно се нађем код једног познаника са другом из младости, Карлом Бернардом.

Ми бејасмо пријатељи из детињства; заједно смо ишли у школу, и, кад смо завршили школовање наше, растадосмо се, да се после четрнаест година тек видимо.

— Имаш ли каква званична посла? упита ме Карло, када смо силазили низ кућне степенице.

— Никаква, одговорим.

— Врло добро, рече, показујући ми на господске кочије, које су пред кућом стојале, наме замоли, да се с њиме кући одвезем, што сам ја врло радо учинио.

Кућа му беше на најлепшем месту у вароши, окружена лепом баштицом; намештај у њој беше раскошан и врло укусан.

Када смо се успели, по цвећем украшеним степеницама, уђосмо у лепо намештену дворану.

— Регина, викну мој пријатељ, ево, дошао је мој пријатељ Фиделис.

На те речи његове диже се са столице, која је крај прозора стојала, млада висока жена и оставивши девојчицу с којом

се играла, приступи ми и гледајући ме неколико тренутака рече:

— Врло се радујем, што сам вас једаред упознала! Мој муж ми је врло много о вама причао, о вашем пријатељству, о наукама, па и о лудоријама, које сте као ђаци заједно починили.

Ви сте ми услед тога већ одавно био познаник, и ми смо одавно жалели, што вас толико не видесмо.

— Ево, то нам је најмлађа ћерка, прекиде је Карло, показујући на малу девојчицу, а ово су нам синови, рече, и показа на два здрава дечака која баш у тај пар уђоше у собу.

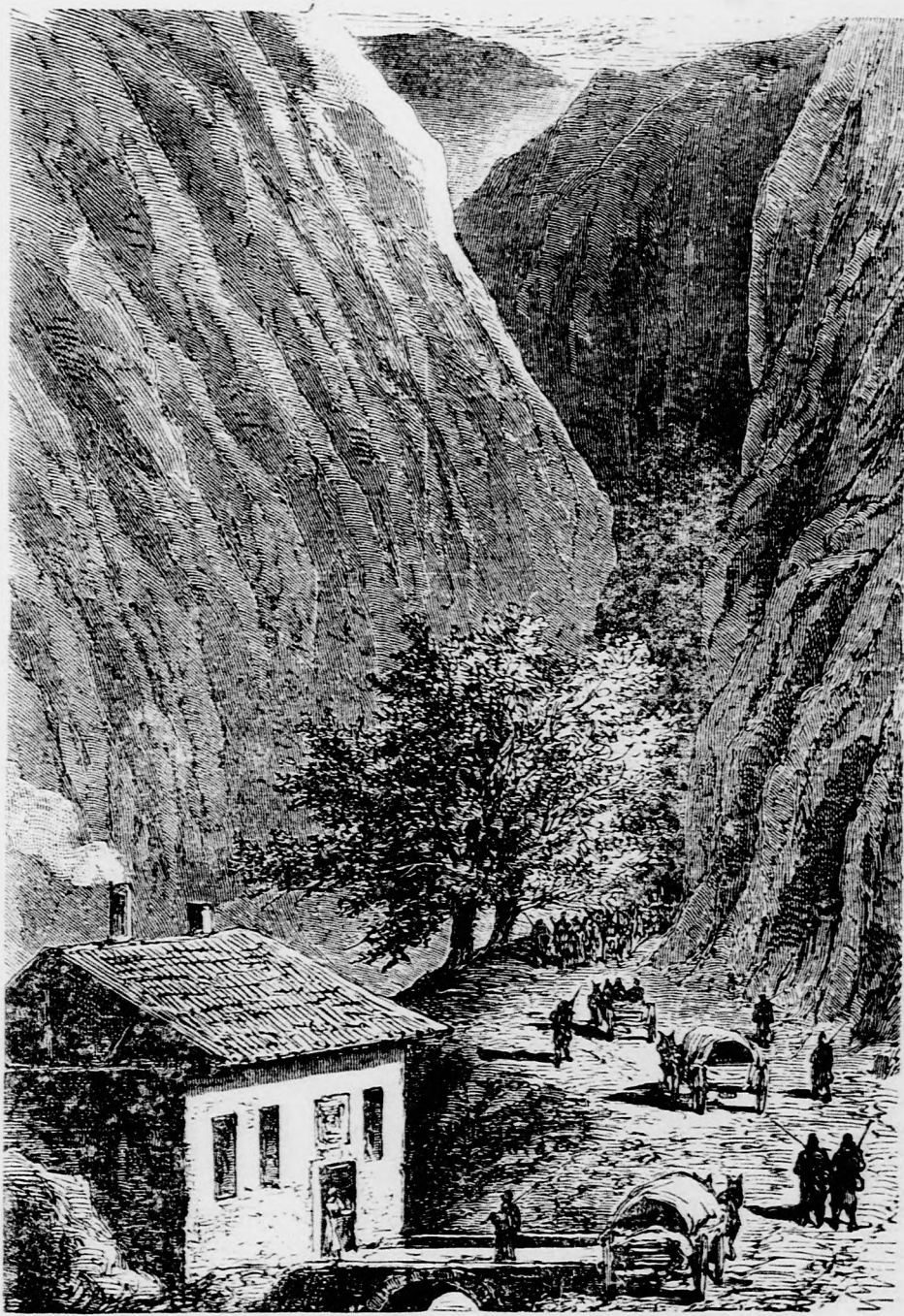
Све троје беху лепа, здрава и за њихово доба и телесно и душевно добро развијена деца.

Тек што нас оба дечака поздравише, јави послужитељ, да је сто постављен и ми одесмо да ручамо. После ручка опрости се жена мога пријатеља и ми се затворисмо у његову собу.

Све просторије, у којима сам до сад био, допале су ми се, али ова у коју сада уђох, управо ме је задивила.

Мој пријатељ посматрао ме је подуже, уживајући у моме чуђењу и онда рече:

— Ево, пријатељу, види остварене наше

Кланац у Црвеној Реци, у Србији.

снове у младости. Колико и колико пута сам желео, да дођеш, да ти могу показати како сам се чврсто држао наших некадањих снова. Ова соба удешена је тачно по нацртима, које смо ми некад цртали, за случај ако се када обогатимо, те узмогнемо саградити себи кућу по своме укусу. Отвори ова врата, па ћеш видети билијар, отвори она, ући ћеш у купатило, из кога се опет иде у зимску бану.

Био сам јако тронут, када сам видео остварене све наше младалачке снове, и када сам све пажљиво прегледао, немогах се уздржати а да не занитам свога пријатеља:

— Како си могао до свега тога доћи?
Карло се смешкао.

— Не треба за то све тако, много новаца, као што ти можда мислиш; но чудно је: од куда то све мени, находчеду сиротих сељака, а то ћу ти сада опширно причати.

— Када си отишао са универзитета, нисам о теби ништа знао, ни где си, ни шта си. Твоји родитељи ми рекоше, да си у Аустралији, но ни они не знадоше ништа поближе.

— Погрешно сам — рекох — што сам се завео причањем једног познаника, који се вратио из Аустралије и казивао, како ваљан лекар тамо може напредовати, те одох. Дуго времена нисам могао ништа постићи, морао сам заслуживати хлеб насушни, радећи у некој канцеларији. Ја сам се сам себе стидео, те нисам хтео ни родитељима ништа јављати, све док нисам добио место у једној болници, с кога сам места сад позван на клинику, где ћу и остати. Тек кад сам то постигао писао сам родитељима, па доцније и теби, но твоје писмо дошло је натраг, са примедбом, да те не могу наћи. Од мојих родитеља дознао сам, да си одмах после свршених наука отишао у Русију, али сам твоју адресу био изгубио.

— Забуна за забуном, — узвикну Карло. Чим сам свршио науке и постао лекар, отишао сам са једним бароном на његово добро у Русију, где сам као његов кућевни лекар, две године провео. После његове смрти вратио сам се у Немачку, но међу тим су се твоји родитељи некуда одселили а сестре ти се разудале, те тако нисам могао ништа о теби дознати. Моја помајка, која ме је одрашила и помагала, била је на смрти, и одмах после мога повратка, умрла је на мојим рукама. Њен мали иметак потрошила је у болести, а моја уштеда украдена ми је заједно

са чедоменом (кофером) у коме ми беше и остала имовина. И тако сам ја доктор целокупне медицине и хирургије, човек, који је државни испит положио са одликом, ја, практичан лекар, стојао у сред престонице го ко прет, завидећи и оном тестерашу, што је на сред пута задовољно кусао свој мршави ручак, кога му је жена донела.

Моју најмилију жељу, да добијем место на каквом универзитету, морао сам, наравно, напустити. Тражио сам разна места и свугде сам био одбијен, јер је све било попуњено.

Остала ми је још једина нада! Имао сам једну научну расправу, коју сам пре тога написао, те сам је хтео продати каквом издавачу, па и та ме је изневерила, тако, да сам пао у очајање.

Ишао сам једнога дана дубоко замишљен преко улице, кад ме наједанпут сћена за јаку чврста рука, и одвуче на страну и неко дубоким басом проговори:

— Господине, до сто врага, хоћете ли, да вас кола прегазе? — Шрум! У исти мах пројурила су поред нас кола, која би ме сигурно прегазила, да не беше мога избавитеља.

Бесвесно и као да сам се тек пробудио из дубоког сна, зверео сам у мога избавитеља, кога сам одмах по речи „Шрум“ упознао. Беше то наш стари пријатељ барон Нахе, кога смо обојица јако волели. Он ме је непрестано још држао и тек после неколико минута повикне зачуђено:

— Ако Бога знаш, Карло! јеси ли ти? Човече, како то изгледаш?

Нисам могао ни речи прословити. Шрум видећи моју забуну, ухвати ме ладнокрвно под руку и прогунђа:

— Хајде самном.

Ишли смо неколико корачаји и онда уђосмо у неку гостионицу. Одмах при уласку, повиче мој пратилац: „Жан, педесет острига, флашу секта и јеловник!“ Када се Шрум уверио, да је келнер отишао, да испуни налог, одведе ме у своју собу, која је била у истој кући. Чим ступисмо у нутра, посади ме на диван и рече: — Хајде, пријатељу, одмори се мало, па да доручкујемо.

Келнер је међутим донео наручена јела и ми седосмо. Ја сам хтео да говорим, али не могах од суза. Шрум је покушао да ме умири, па кад му то није пошло за руком речима, пружи ми чашицу секта, велећи, да ће ме то стишати и окрепити. И занета, по-

сле друге чаше смирише се моји узрујани живци, плућа почеше правилније радити и глава, која беше до сада тешка као камен, олакшала је.

— Хвала ти, Шруме, рекох, али...

— Глуност, драги пријатељу, прекиде ме Карло, каква хвала, шта имаш да ми благодариш? Ја би и дан данас седео још у четвртој гимназији, да ме ти ниси поучавао... Куцни-мо се! У твоје здравље пријатељу!

Доручак се наш протегао дуго и ја сам Карлу све испричао. Можда је и оно јако вино нешто допринело, да сам био потпуно искрен.

Карло ме је цело време пажљиво слушао и када сам свршио рече доброћудно:

— Но, то баш није тако страшно, да човек мора очајавати. Остави ти то само мени, ја ћу већ што год пронаћи; али сада морам ићи; ти си, видим, уморан, па стога ћу те отпратити у твој стан да се одмориш, а пред вече ћу доћи по тебе.

Почео сам му говорити како је излишно да ме прати, јер сам се стидео, да Карло загледа у моју сиромашну собицу на тавану; разлагао сам му, како се мора пењати уз многе степенице, како ми је стан далеко, но он се није дао ни осолити.

— Нема од тога ништа, рече, ја тек морам знати, где ћу те до вече наћи.

Изађосмо и упутисмо се моме стану. Када смо се пењали уз силне степенице на пети спрат, Карло, који је био прилично гојазан, стењао је непрестанце и када му се досадило повиче:

— Тако ми свих Богова, који на Олимпу станују, не домами ме нико више овамо! Ово је чудо! Деведесет и седам степеница и пет при улазу, чине равно сто и две! Ја сам их добро избројао и пронашао, да је овај храм пријатељства сувише високо сазидан за моје слабе силе. У овој руци мора и најздравији и највеселији младић за осам дана постати слаб и меланхоличан. Закључај молим те ту комору и стрпај кључ у џеп, јер ту не смеш више остати. Твоје ствари ћемо доцније пренети, а сада седимо у прва кола и хајмо у наш стан. Имам ја, хвала Богу, увек празну собу за добра пријатеља! Нема приговора, рече, када сам се почео опирати. — Моја одлука стоји чврсто, као судбина... Шрум!

Сада сам први пут прекинуо пријатеља са речима:

— Хвала Богу, да си се намерио на пријатеља чисто сам се већ бојао за тебе. Честити Шрум,.... то је на њега налик. Глава му беше увек тврда, но за то срце мекше од памука.

Са свим тако, одговори Карло. Но почуј ме даље. Он ми је више добра учинио, него што ти можда и мислиш.

— Када смо приспели у његов стан, био сам са свим малаксао. Силна, горка искуства, која сам доживео, душевне борбе које сам издржао, глад, невоља и нужда, које сам препатио, скрхаше ме са свим.

Шрум ме је помоћу свога послужитеља свукао и положио у кревет. Тресла ме је тролетна грозница; кроз мозак ми се виле грозничаве фантазије, једном речи, био сам опасно оболео.

Неколико недеља био сам у несвестици; Шрум и његов послужитељ, нису се мицали од моје постеље, и само њиховој брижљивој нези могу захвалити, што сам још жив. Када сам се после неколико недеља освестио, био сам слаб као мало дете, и тек после неколико других недеља могао сам устати.

Чим сам први пут устао, нашао сам пред креветом ново елегантно кућевно одело, а када сам се први пут хтео са Шрумом извести, довео ме је пред орман и рекао:

— Ево ти, пријатељу, твога одела, а тамо ти је рубље.

Ту сам нашао све до најмање ситнице, што ми треба и за лето и за зиму.

— Ја то не могу примити, повикнем узбуђено, а очи ми се напунеше сузама.

Смешно, — рече Шрум, шалећи се; — ти ваљда, мислиш да ћу ти ја то поклонити. Ни не мислим на то. Тамо у асталу су сви плаћени рачуни и књига, где сам све тачно увео, шта сам на тебе потрошио, и то ћеш ми ти све до новчића, заједно са интересом и с интересом на интерес, повратити — кад будеш могао. Но јеси ли задовољан?

— Пре него што сам му могао одговорити настави добри Шрум:

— Шта се пренемажеш, облачи те хаљине, па да идемо док се није променило време. Уз пут, ћу ти причати о једном месту, које сам за тебе нашао, па ако ти се свиђа, можеш га одмах добити.

Нисам могао ништа говорити. Дубоко тронут стиснуо сам руку доброга Шрума, а очи ми беху пуне суза.

— Није него још шта, дигао си читаву ларму због те маленкости, па напоследку ћеш још и плакати, гуњао је Шрум. Као да ми нисмо другови и браћа од детињства; данас ја теби, сутра ти мени, па тако редом. Немој ме, молим те, љутити, него дај да ти помогнем да се обучеш, па да идемо.

Када сам се обукао, стрпа ми Шрум, у џеп добро напуњену новчарку са речима:

— Узимај без икаквог приговора, и то је

у рачуну уписано. Вратићеш ти то мој голубане, још те како вратити.

Шта сам знао чинити? Примим новац и ми се одвезосмо у неку башту. Гледајући онај дивни предео, ону шарену гомилу света, слушајући дивне звуке музике, изгледало ми је као да то све први пут видим и чујем. Осећао сам се тако свеж, тако блажен, да сам држао, е сам најсретнији на овоме свету.

(Наставиће се.)

СЕЋАЈ МЕ СЕ!...

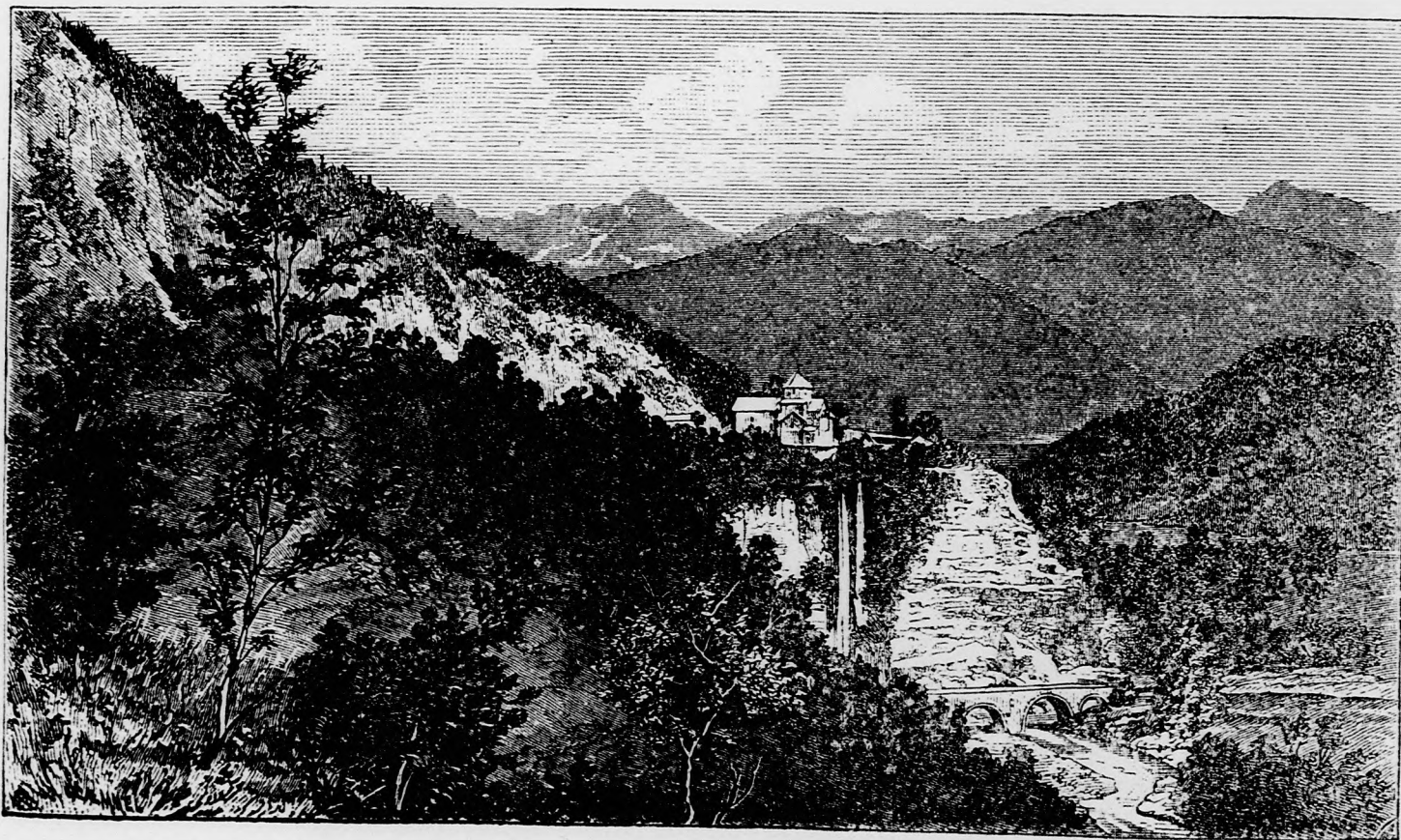
— ЛИСТИЋИ ЈЕДНОГ ЉУБАВНИКА. —

Зар може бити што лакше, узвишеније, до два млађана срца кад се љубе? . . . О, да! цео је свет њихову идеалима живе и оцртавају жудњу своју, скривајући сјајне наде што затрепере из

већу празнину, таму и очајање у болном срцу оставила.

Проклета судба . . .

* * *

Манастир Морача у Црној Гори.

стрепеће душе и прну у загрљај: вере, љубави и надежде . . .

Те узвишене мисли буде их, оне их уснавају . . .

Срећни су и пресрећни онда!

Али бива, да немилосрдна судба доводи заљубљене до жалосног стања, како би за собом то

Ах! мили анђелу мој, тебе љуби рањено срце моје, за тобом уздише . . . дуго и неуморно плаче! За тебе живим, за тебе умрећу под бременим страсне чежње.

Сећај се оног слатког тренутка, кад је затрептао глас из узбурканих груди мојих, те открио дубоку тајну срца мог, која га снажно цепаше . . .

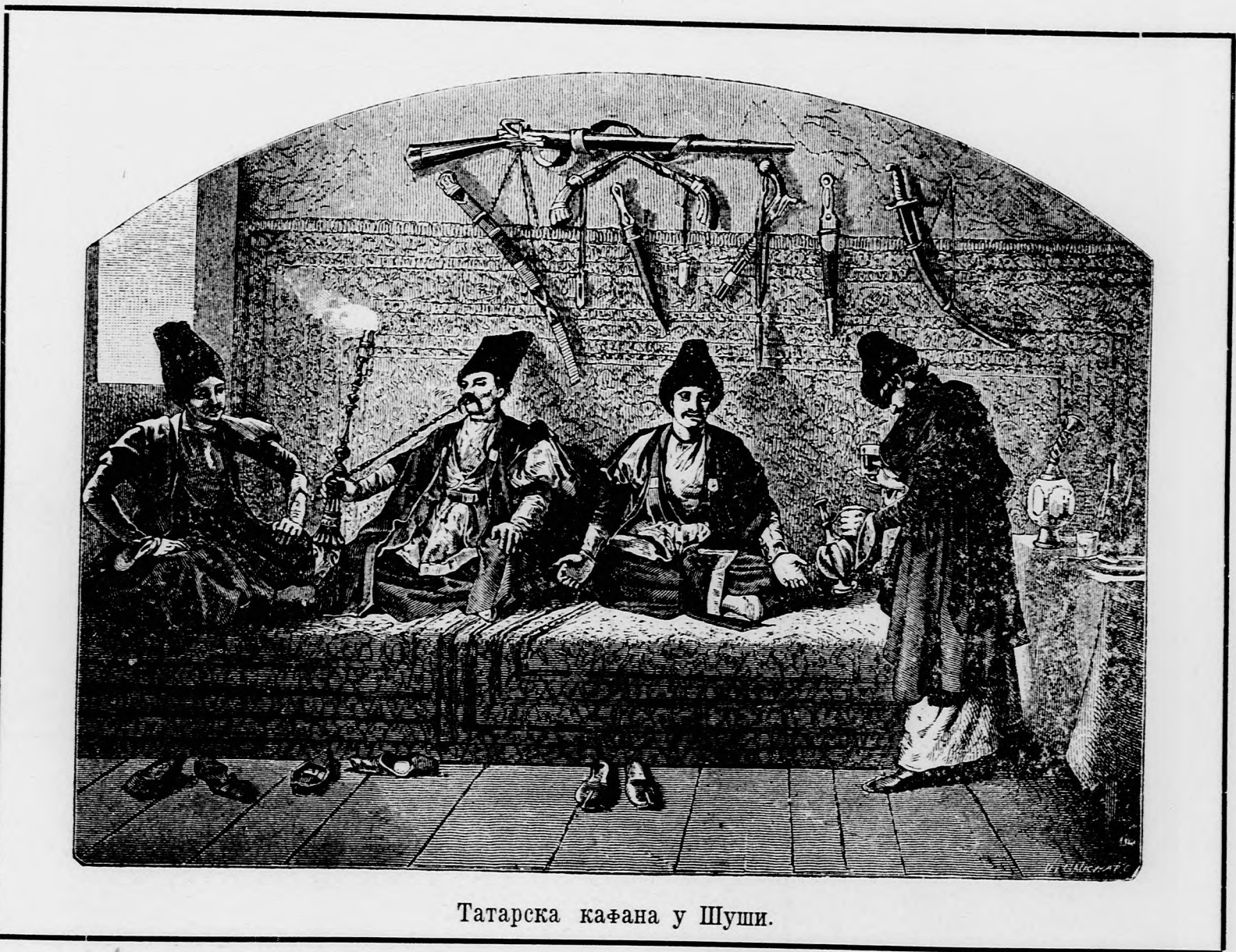
Сећај се трена, кад те је узвишени осећај праве љубави подигао међ звезде небесне и тамо посадио да сијаш кроз сутон живота мог.

И ти си ме, мила, разумела: завирила си у рајску долину и у њој часове несташне младости самном проживила, изнела мисли твоје, које се с мојима сливали у вале бујних осећаја; исповедила си ми боле душе твоје, што су у мени одјекивали, као тресак грома кроз муклу ноћ... исповедила си ми трајну љубав, која ме је чаробно завела међ идеални свет, тамо, где нема лукавства, злобе, пакости људске.

клињем судбу, да очајавам... да венем... презирући самоћу растанка тешког!

Па ипак, једино благо што уза се носим, то је мила и жива успомена на најлепше девојче што ми небо даде — то је анђeosка слика њена, која ми говори о силној љубави, дубоко усађеној у ојађеном ми срцу...

И ту слику гледам дрхћућим срцем: стрепећи да сунце не изгубим! О, како је то дивна слика моје миле, како су јој бајне очи, нежно лице, умилан осмејак...

Татарска кафана у Шуши.

Бејаш срећан, пресрећан... јер ме ти, драгано, љубиш!...

Али зла судбо наша!... Ти нас немилосрдно растави и отера ме далеко.. далеко: камо сјај дивних очију драгане моје не озарава рањено срце моје, камо јој слатки глас не допире до мене!... Али сваки поглед њених чарних очију, сваки осмех румених усана, сваки загрљај њезин уписан је у души мојој.

У туђем свету остао сам усамљен, да про-

Тако нетремице гледајући слику са сузом у очима тек болно затужим:

Сећај ме се, мила душо душе моје!...

Сећај ме се!...

II.

— Јеси л ти драгано моја, освећени олтару љубави прве?... ил ме очи варају? рекао сам јој при првом сусретају, после растанка нашег. — Та читав низ година, чини ми се, растављаху ме од

тебе мила! Срце ми је силно бјло, ах! сирото срце моје...

Она ме умилно погледа својим крупним очима из којих је сијала топлина нежних осећаја. Дуге јој трепавице покрише необичну светлост црних јој очију, али јој се образи осуше руменим жаром љубави прве: на мах се баци у наручја моја, загрли ме... и од веће радости оросише јој вреле сузе рајских очију оно бајно лице, од кога ми очи засену.

Како да почнем? шта да јој речем? о чем да је питам?

Дуго смо се гледали немо ћутећи, само су нам се мешале сузе и пољупци...

И кроз ту муклу тишину њен умилни, сребрнasti глас затренири у мађиској форми небесних песама што се у једном звуку чују:

— Љубим те душо... до века драгане!... Само мрачни гроб разладиће љубав моју, заносно узвикну и малаксала паде ми на груди.

А ја?... Кроз цело тело прожма ме слатка ватра, заигра ми сваки мишић на дрхћућем телу и у часу светог заноса притискох је јаче и стадох сладити вреле пољупце, који су се у небројном реду на њеним горућим уснама просипали. Ах, чисто сам стрепио да не изгори на жару пресију мојих...

Али и она ми је медним пољупцима, мирисавим уздахом сладила жар, који ми је срце обузимао.

Тог тренутка пркосили смо судбини, грозној и горкој... и на грешној земљи уживаемо рај!

За мало дана неисказане среће по којој пливаемо, заслепљени сјајношћу љубави наше, нисмо се сећали на час тешког растанка, који у море сладости наше отров излива!... Опет сам морао далеко отићи, да тамо за њом чезнем, да венем...

И при том још тежем растанку, једва сам могао гласом пуним туге и бола у души довикнути:

— Збогом лепојко, о! збогом!... Сећај ме се, драгано...

Сећај ме се!...

III.

И опет прође низ година. Кроз све то време њена мила слика лебдила је у души и срцу моме.

Једног суморног дана загушљива атмосфера отерала ме у оближњу шумицу да се разгалим. Тамо, на зеленој трави, усамљен, дуго сам о њој мислио. И онако уморан у души, заспах тешким сном.

Сневао сам о њој. Изгледала је бледа, уплакана, а по цртама њенога лепог лица плива неки неисказани бол и туга.

При таком изгледу лица њена душа је у мени заплакала, као при погледу меког прамичка свилене

косе с њеног чела, који ми је за успомену остао... као истрвен цветак несрећне љубави!

Стала је предаме стрепећа, непомична, гледајући ме погледом, у коме почиваше неизмеран бол, туга и упропашћење.

Хтедох јој прићи да је загрлим, да јој испричам страдања измученог срца мог, те да се у врелом пољубцу разнесу, хтедох да умрем на зори живота, на зраку очију њених.

Она се горко заплакала...

— Иди... иди! не треба те више! Ми смо мученици несрећне љубави; нас судба гони! Никад нећемо бити своји, не — никад!...

Звонио је њен глас преко бледих усана мразним јеком, који два срца мрви.

Један болан узвик са искиданог ми срца у јаук се претвори... и дуго у некој гори одјекиваше.

— Љубим те, љубим, — вриснуо сам!... И сунчев зрачак што кроз шипраг безданих урвина трепери, заигра на лицу мом. — Ти си живот, животе мој!... Ох, како те љубим! Та тако не љуби роса пролетњи цветак, ни зора небо!... Из твојих медних уста причешће узимам, и њим ти се кунем да те љубим.

Пробудио сам се једва дишући.

Био је то тежак сан!...

Из далека уји потмула грмљава по мрачној шуми. Ладовина мирисних липа и лиснатих платана, ладила ми је усијано чело. Осећао сам се туробан, мрачан, бојао се грома, стрепио од севајуће муње, да ми заљубљену душу не спржи, да ми чезнеће срце не сагоре.

Журио сам кући, бегао преко пустиг поља, поздрављао драгу у души је преклињући:

Ох, драгано, сећај ме се...

Сећај ме се...

IV.

Једног дана добијем писмо од моје љубљене. Њена ручица нацртала је слова на белој артији представљајући жарку љубав своју. О, љубио сам та слова, то писмо, које као анђео божји дође да ме утеши. Срце ми је дрхтало, као да њено анђeosко лице небесне лепоте предамном видим, да ми се смеши небесним осмехом.

— Ја те љубим свим жаром љубави прве... пише ми — и не престајем на те мислити, драгане мој.

Сећај ме се...

Тога дана сам јој одговорио да је још љубим:

као спасење моје, као живот мој!... А на крају сам завршио:

Сећај ме се, драгано моја.

Сећај ме се... * * *

И дошло је време златно, време дуго нечекивано. И опет сам се састао са драганом мојом.

Састао сам се с њоме да се никад више не растанемо. Срећа куднула је и на наша врата... запреке су уклоњене. Данас је она моја... савршено моја! Туга, чезнуће претворише се у рај. На мојим грудима почива данас моја љубезна — жена.

Белостенски.

ЈЕДНА НОЋ.

Ноћ је... нигдје гласа жива,
Све у слатком санку спива...
Само што ми ове ноћи
Шапутамо у самоћи!

Та не бој се! Никог нема!
Ноћ је тако тиха, нјема,
Само мјесец лика блједа,
Што нас мотри, што нас гледа.

Дигни, злато, густе вео,
Што ти скрива лице бајно,
Нека гране сунце сјајно,
Нек се створи данак бео!

Сарајево, 1894.

Мих. Милановић.

ПРВИ КЕДИВ.

— БИОГРАФСКА ЦРТА. —

Још у најстаријим временима краљевска власт међу разним народима развила се тако, да су ратни успеси појединим војсковођама дали толику снагу, да су се могли ставити на чело својим народима и постати им владоцима. То доказују примери и из новије светске историје, а такве примере имамо: у Француској са Наполеоном I. и у Мисиру (Египту) са *Мехмед-Алијом*.

Ма да су ова два знаменита човека живила у разним друштвеним и политичким приликама, ипак има међу њима велике сличности. Родише се обадва исте године (1769.) и скоро у исто доба приграбише у своје руке врховну власт у земљама, у којима су живели.

Ми ћемо овде да говоримо само о Мехмед-Алији.

Мехмед-Алија родио се у Кавали, варошици у Маћедонији, а отац му беше ноћни стражар (патролицја).

Млади Алија ступио је већ рано у Султанову војску, те је већ год. 1806. био у Каиру, главној вароши Мисира, пуковник и заповедник једног повећег одељења Арбанаса, који су тамо били у посади.

Немирног духа и жедан славе и власти, дошао је брзо у сукоб с тадањим валијом мисирским; по-

бунио се против њега, протерао га и приграбио власт валије у своје руке, а Султан пак, бојећи се већих неприлика, потврдио га је у чину мисирског наше.

Јунаштво, храброст а пре свега лукавост доведоше тога турског официра, којему беше тек тридесет седам година, на ту важну позицију, и он се сместа био решио, да следује великом корзиканцу, Наполеону, који се је од две године већ био зацарио у Француској. Он га је познавао још из његове војне у Мисиру, а и сам је био г. 1800. у битци код Рахманијеха против Француза, који беху у Мисиру заостали.

И тада, у тој битци, положио је основ својој даљој срећи.

Мехмед-Алија био је са свим необразован човек; није знао ни читати ни писати, а, као царев намесник у земљи Фараона, морао је то тек научити

Још као дечак, у својој родној варошици Кавали, од једног француског трговца, научио је толико читати и писати, да је могао разумети догађаје у Француској и улогу, коју је у тим догађајима играо Наполеон Буонапарта. Он се је решио, да у Мисиру преузме улогу другог Буонапарте,

наравно, водећи рачуна о засебним приликама, које на Истоку постоје.

Као паша, и царев намесник, био је Мехмед-Алија само по имену зависан од Султана у Стамбулу (Цариграду), а у истини био је скоро независан као какав краљ. Зависило је, дакле, само од његове умешности и среће, да ту своју власт утврди за сва времена.

Султан, његов господар, није му много сметао. Он је био задовољан да му паша шаље годишњи данак, и да му темена учини (покорност изјави), а шта ће он даље у Мисиру да ради, за то се Султан ни мало није старао. Много неприличнији и опаснији беху му у земљи Мамелуци, гордо, дивље, ратоборно и многобројно племе, које је држало, да је оно свемоћно.

Још у 13. столећу кад је Цингис-Кан опустошио већи део Азије и Европе, и повео многе становнике у робство, купио је Султан Нец-Медин Ејуб од њега 12.000 тих робова (арапски: Мамелука): Мингрелаца, Черкеза и Турака из Кишчака — те их је задржао за своју телесну стражу.

После стотину година, потомци тих робова беху се тако осилили, да су збацили с престола арапског Султана, па на престо посадили једног између себе. Тако су постали владоци Мисира, и њихове две династије владале су скоро триста година, док није турски Султан Селим год. 1517. њихово царство порушио. Тада је тамо поставио свога пашу да у његово име са Мисиром управља.

Ну Селим није мамелучке бегове са свим уништио; он им је и даље оставио власт у земљи под

надзором свога паше. И тако, они су и даље остали велика господа и сматрали су увек себе за праве власнике. Њихова је била земља, жетва, богатство; урођени Феласи били су им робови. Они су јашили на дивним коњима, у богату оделу, с белим турбаном на глави — пред својом војском; они су били народна скупштина, која је паши давала законе, какве је он, хтео не хтео, морао примати и обнародовати.

И сам Наполеон, ма да их је г. 1798 страшно потукао у битци код Пирамида није их никако био уништио. Шта више, они нису мировали док нису Французе савршено истерали из земље, а њиховом бесу постао је жртвом и врховни заповедник француске војске Клебер, кога мучки убише. И тако, они су се под турском управом осећали снажнији него икада пре, а нису имали ништа против Мехмед-Алије, док је чинио оно, што су они хтели.

Препредени Македонац, неимајући још снаге да их покори, понашао се према њима као да он радо пристаје да му они господаре; ну при том смишљао је да нађе начин, како да се ослободи тих мисирских јаничара. Он је гајио крупне мисли: размишљао је шта је учинио Буонапарте, те је могао постати конзул, па цар, и најпосле неограничени владоц Француске, чим је државним ударом од 18. бримера растерао народно представништво.

„Па то би могао и ја учинити!“ помислио је Мехмед-Алија. Мамелуци су му жестоко сметали, и он се решио, да ту сметњу уклони, начином, какав је у Турској уобичајен

(Наставиће се)

ЛИСТАК.

НАШЕ СЛИКЕ.

— Александар I. краљ Србије, V. владалац из династије Обреновића. Дошао је на свет у бурно време, кад се над хоризонтом балканским ступило небо и одсијавале варнице за ослобођење српско. Млади престолонаследник родио се 2. августа 1876, год. Ступио је, као малољетан, на престо својих славних предака 22. фебруара 1889. год., када је Његов узвишени отац, краљ Милан, одрекао се престола и предао краљевску власт у руке краљевског намесништва. Млади краљ Александар прихватио је владу од краљевског намесништва у своје

руке 1. априла 1893 год. Србија с великом надом у срцу погледа на свог младог владоца.

— Рушевине града Рам-а у Србији. Возећи се лађом низ Дунав, наилазимо, иза Дубравице, на српској страни, на рушевине града Рам-а, које се издижу на једној пустој пећини. Куле и зидови још су добро сачувани, али унутрашњи део града разорен је г. 1788. Ту се је борио аустријски заповедник, барон Лопрешти, против надмоћне силе турске, и кад је видео да се мора предати, није то хтео учинити, него је запалио град, у коме онда браниоци изгибоше — сви до једнога.

— **Кланац у Црвеној Реци.** Србија је земља пуна бајно-романтичних предела. Над њом је божја рука сасула најдивније лепоте у разне њезине крајеве. Овде, у нашој слици, износимо дивно романтични кланац црвено-речки, кроз који је саграђен друм из Топлице преко планине код Црвеног Брега. Слика је ова из год. 1876. па на њој видимо како пролази онуда српска војска у борбу за слободу и независност отаџбине.

— **Манастир Морача, у Црној Гори.** За данас доносимо еамо слику манастира и дивне му околице, а првом приликом проговоримо о њему опширније.

— **Татарска кафана у Шуши.** Да се наши штов. читаоци унесу у прилике и обичаје у европској и азијској Русији, доносићемо редовно слике из њених предела. Данас доносимо слику татарске кафане у Шуши. Шуша је главна варош некадањег независног каната (кнежевине) Карабаг, у Кавказу, који је канат, после срећно завршеног рата с Персијом, г. 1827. припао Русији. Слика сама за себе говори, те ју не требамо тумачити.

КУЛТУРНЕ ВЕСТИ.

— **Споменик Сими Милутиновићу-Сарајлији.** По извештају, који смо добили из Сарајева, одржао је тамошњи гл. одбор за подизање споменика, своју главну седницу ово дана, те је решио са 28 против 3 гласа: да се Сими Милутиновићу-Сарајлији подигне видљив споменик од камена. Одбор је своје решење поднео земаљској влади и нада се, да ће она сама означити место у Сарајеву, где да се споменик подигне. Одбору стоје на расположењу 10.000 фор.; него то је мало. Али пошто влада не да, да се с тим питањем одуговлачи, то одбор моли све Србе и Српкиње — а и ми се тој молби топло придружимо — да поново и живо настану око скупљања прилога и да их што пре одбору пошаље, да се том српском књижевном великану што достојнији споменик може подићи.

Неки Српски листови мисле: да би се у погледу подизања тога споменика требало затражити мишљење наших виђенијих људи: какав споменик да се подигне, и да ли баш у Сарајеву или на Симиној гробу, па веле: да не стоји то да се не зна за Симино гроб, као што примећује Србин Сарајлија; јер, као што он вели, да је пре два месеца умро у Сарајеву један сиромашак, који је познавао Симу и оца му, па да кућа у којој се родио Сима Сарајлија и сада се још налази на најлепшем месту главне вароши Ташли-Хана, тако исто велимо му ми, да је пре четири дана умро у Бео-

граду честити свештеник *пои Иса*, који је присуствовао погребу неумрлог песника Симе Сарајлије и и тачно означио гроб његов. Ваља дакле о свему промислити, па приступити делу. У осталом рад главног одбора у Сарајеву заслужује сваку похвалу на досадањем труду његовом.

— **Споменик Војиславу Илићу.** Одбор за подизање споменика миљенику српске, виле пок Војиславу Ј. Илићу, поново моли цео српски народ, да се заузме за сакупљање прилога за подизање тога споменика. Повива поједине родољубе да сваки у свом крају образује одбор од *госпођа, госпођица и господе*, који ће се постарати да што већу суму у ту светлу цел сакупи, давањем концерата, забави, јавних предавања или продајом фотографиских слика Војислављевих, које ће гл. одбор издати и за распродају разаслати. Скупљени новац шаље се г. *Милошу Валожичу*, књижду у Београду, као благајнику гл. одбора.

Ми с наше стране најшоплије позивамо српске родољубе, да се овој молби гл. одбора најживље и најенергичније одазову.

— **Издавање дела Вука Караџића.** У срп. држ. штампарији штампана је „Прва књига Вукових „Грамастичких и полемичких списа“, у којој су радови о српском језику из г. 1814—1818. Од треће књиге „Српских народних песама“ готово је до сада осам табака, а штампаче „Српског речника“ наставиће се чим стигне нова, нарочито поручена хартија.

РАЗНО.

— **Ћефови краљевских личности.** Кад би ко хтео да прича о чудноватим ыефовима великих и моћних овога света, могао би да напише читаве књиге. Ми ћемо се овде ограничити, да изнесемо само по неке.

Султан Саладин, шетајући се једаред у својој башти, приметио је једног баштована како вешто сади купус. Он га је дуго мотрио и то му се је тако допало, да га је с места поставио за свога коморника, а одатле је тај вешти бостанџија умео да се пење све на више, док није за кратко време постао папа и царев намесник на острву Кипру.

Енглески краљ Хенри VIII. поставио је једног слугу за државног чиновника, јер је умео, у отсућности куvara, да му испече венра, на задовољство Њег. Величанства.

На двору шпанског краља Карла IV. одликовао се је телесни гардиста краљев, Годоа, с вештим свирањем у фрули. Краљица Марија Лујза радо га је

слушала и његова срећа беше — готова. — У брзо је постао херцег од Алкудије, кнез, генералисимус војске и мрнарнице и први министар.

Камилар, француски министар, стекао је своја звања, а по томе и богатство тако, што је он једини био, који је могао у билардској игри да победи краља Лудвига XIV.

Херцег од Лин-а био је у почетку један обични сеоски племић, па је стекао наклоност краља Лудвига XIII. једино тиме, што је умео да прави ваљане вигове.

Па и сами стари римски великаши имали су своје ђефове. Гласовити Марк Антон даровао је својој куварику лепу кућу због тога, што му је спремио врло укусну вечеру.

— **Memento mori** (Сећај се смрти)! Приликом крунисања византијских царева био је обичај, да су к цару дошли каменоресци, који су израђивали гробнице, па су му понудили пет шест парчади разнобојног мрамора с речма: „Господару, бирај, из каквог камена да ти саградимо гробницу.“

— Неустрашими говорник. У данашње време, где је малодушност пред великим и моћнима претела силна маха, неће шкодити ако изнесемо овај пример неустрашимости. Француски епископ Јован Бове, придиковао је почетком априла год. 1774. пред краљем Лудвиг-ом XV. и том приликом ословио је краља овако: „Ваше Величанство! Моја је дужност као слуге Бога истинскога, да Вам јавим, да је Ваш народ несрећан, а Ви сте повод шоме, јер Вам нико неће истину да рекне.“ Епископ изабрао је као тему за своју придику изреку пророка Јоне: „За 40 дана Ниниве ће пропасти!“ и, чудним случајем, краљ је умр'о тачно у четрдесети дан после те придики, због чега се онда у Француској много о томе говорило.

— Сретан одговор. Маршал Мориц од Саксонске, осудио је једног свог војника на смрт, на вешалима, што је украо неке ствари, које су све вре-

диле једну шкуду (талир). Баш кад су га водили на стратиште срео се с маршалом, који му рече: — „Лудо! Шта си изложио свој живот због једне шкуде?!“ — „Господине маршале! Та ја сам дневно излагао мој живот само за шест крајцара (војничке плате)!“ рече осуђеник. Тај згодан одговор одобровољно је маршала тако, да му је с места опростио смртну казну.

III A I A.

Рђава времена. А. — Ви, сте, господине, сигурно трговац, када се тако јако тужите на времена, која су настала?

Б. — Не, ја сам српски новинар.

Рђаво памћење. А. — Како то, господине, да Ви и овде вечерате, кад сам Вас пре једног сата видео да вечерате код „Беле Лађе“?

Б. — Е, видите, мој стомак нема тако добро памћење као Ви.

— У берберници. Берберин (при поласку једном младом ђаку, који није имао ни мало браде, а опет дошао да се обрије):

— Изволите ме, господине, и до године посетити.

Из сопственог искуства. А. — Е мој господине, рђава су времена данас наступила, јер човек и свој рођени новац тешко добије!

Б. — Ви сигурно имате много новаца на зајмовима, кад тако говорите?

А. — То не, — али судим по мојим кредиторима.

— Освета поштене куварице. Куварица (љутито): — Е види само безобразлука! Јутрос прошао мој каплар поред мене, па ни помоз Бог! А чекај само угурсузу један, научићу те памети, па ћеш знати с киме имаш посла. Доћи ћеш ти до вече, ал нема, лоло, ни да кост оглођеш, а некмоли масне печенке! И онда... видићеш, како се поштена куварица „фумигира“.

„Даница“ излази редовно сваке суботе на 12—16 страна великог кварт формата. Цена је за Аустро-Угарску: годишње 5 фор., на пола године 2 фор. 50 нов., на четврт године 1 фор. 25 нов. — За Србију и остале земље годишње 14 динара, на пола године 7 динара, на четврт године 3½ динара. Они, који су преплаћени и на „Стражу“ добијају „Даницу“ годишње за 4 фор. (10 динара) а за пола и четврт године сарамерно. Баца плаћају годишње 3 фор. (8 динара). Поједини бројеви стоје 15 новч. (30 пара дин.) Вереси је нема. Порука без новца неће се уважити. Ко претплату благовремено не обнови, томе се с места обуставља лист. Претплата шаље се администрацији „Данице“ у Новом Саду, главна пијаца, у кући Браће М. Поповића, а претплату примају и српске књижаре: Браће М. Поповића у Нов. Саду, Миливоја Каракашевића у Сомбору и Јове Карамате у Земуну.

— За Србију прима претплату и огласе за „Даницу“ администрација „Малих Новина“ у Београду, а овлашћене су и све поште у унутрашњости, да примају претплату. — Ако буде довољан број њихов. претплатника, „Даница“ ће доносити у сваком другом броју и оде. Ова новина зависи искључно од заувимљивости наших дичних претплатника око растуривања „Данице“.

Власник и издавалац: А. Ст. Јовић.

Одговорни уредник: Милутин Белановић.

ШТАМПАРИЈА СРПСКЕ КЊИЖАРЕ БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА У НОВОМЕ САДУ.

КЊИЖАРА ЛУКЕ ЈОЦИЋА У НОВОМ САДУ.

Препоручује своја најновија издања:

СРПСКИ ПЧЕЛАР у три свеске од проф. Јована Живановића са илустрацијама велике осмине око 20 табака . . . ф. 1.60

НОВЕ ПРИРОДОПИСНЕ СЛИКЕ ЗА ЗИД намењене основним и средњим школама, заједно са српским и немачким, а биљке (ботаника) и са латинским текстом, са 320 дивно израђених, колорисаних слика, на 26 таблице, а на дебелој хартији прилепљених. Ово дивно издање надмашује далеко сва дојакосиња слична издања те врсте, што се колорита и финоће израде тиче, а цена је тако малена, да и најспромашнија школа набавити може.

I. Животиње

а) из зоологије (наука о животињама) у 25 табака са 250 слика.

II. Биљке и минерали

б) из ботанике и минерала у 25 таблица са 270 слика . . . ф. 12.—

НОВА ОЧИГЛЕДНА НАСТАВА са 17 колорисаних таблица (236 слике) за зид, са овим садржајем: 1. Насловна слика. — 2. Породица. — 3. Варош, улице, трг. — 4. Жељезничка станица са 22 слике. — 5. Школа. — 6. Унутрашњост куће за становање, са 8 слика. — 7. Кухиња са 22 слике. — 8. Спаваћа соба са 17 слика. — 9. Дечија соба са 29 слика. — 10. Банита са 17 слика. — 11. Поље са 12 слика. — 12. Двориште за живину са 13 слика. — 13. Сеоско двориште са 9 слика. — 14. Пролеће са 22 слике. — 15. Лето са 13 слика. — 16. Јесен са 17 слика. — 17. Зима са 16 слика.

Ову нову очигледну наставу треба да свака школа набави, као и српска забавишта за децу као почетнике, из које ће имати пред очима врло занимљиве слике а и поуке. С тога је имао и в. ц. шк. савет на уму, те је ову збирку под бр. 13. С. 276 et 1892/265 одобрио и срп. вероисповедним школама као школска училиа препоручио. — Цена је само . . . ф. 4.—

НАСТАВНО ГРАДИВО ИЗ МАЂАРСКОГ ЈЕЗИКА У I. И II. РАЗРЕДУ ОСНОВ. ШКОЛА

одабрао и методички обрадио Јеврем Миковић учитељ. — Цена 20 новч.

КАТАВАСІА

на оцнотрелкленіе въ народныхъ училищахъ оустроеннаа

Цена је 16 новчића.

Ових дана изашла је из штампе нашом наклагом књига под горњим насловом. Књига је ова намењена ученицима основних школа. У њој је заступљено све оно градиво, што прописује наставни план за срп. нар. учитеља, издан наредбом Н. Ц. Школског Савета од 6. (18.) јула 1878. бр. 34. пр.; даље: Научна основа за православне вероисповедне срп. нар. осн. школе у краљевини Хрватској и Славонији, издана наредбом Н. Ц. Школског Савета од 7. (19.) марта 1892. бр. 72./18. и нарочита наредба истога за предавање црквеног појања у српским вишим девојачким школама.

Према томе моћи ће се ова књига згодно употребити у свима поменутима школама као ручна књига дечја.

Цел нам је била при издавању ове књиге, да у њој буде све оно, што је горњим наредбама прописано да се учи, а да се изостави оно, што се у нашим школама не предаје. Тиме је књига ова краћа од досадањих катавасија школских, те ће учиници имати лакши преглед изложеног градива а уз то књигу врло умерене цене.

И у овој књизи налази се по нешто, што истина није прописано ни једним од наведених планова наше највише автономне школске власти, но то учинисмо на жељу многих наших г. г. учитеља, и уврстисмо само оне црквене стихире, псалмове, духовне песме и т. д., које су у неким нашим местима од вајкада уобичајене да их деца поју, као н. пр. о Божићу, Ускресу, јутрењи и др.

Књига ова износи 5¹/₂ табака. Штампа јој је јасна и разговетна, а цена је само 16 новч.

Г. г. народним учитељима дајемо 20% рабата. На захтевање послаћемо сваком по 1 комад на углед о нашем трошку.

Наручбине ваља слати потписаној књижари.

С поштовањем

Књижара Луке Јоцића, у Новом Саду.

ГЛАВНО СТОВАРИШТЕ
БУДИМПЕШТАНСКЕ ПИВАРЕ
Х А Г Е Н М А Х Е Р

за јужну Угарску, Хрватску и Славонију.

Препоручује п. и. г. хотелерима, пиварима, бирташима и приватницима своје велико стовариште пива и то:

Мерцен пиво

по 13 фор. 60 нов. хектолитер.

Најфиније експорт пиво

по 16 фор. хектолитер.

обоје **Јосо Нови Сад.**

ЈОВАН (Жаника) ДЕРА

главни заступник будимпештанске пиваре Хагенмајер, за јужну Угарску, Хрватску и Славонију

У НОВОМ САДУ
хурчијска улица. 1-3

МИЛАН ПЕТКО-ПАВЛОВИЋ

бојадисар хаљина — цртач српских слика за вез.

ВЕЗИЉАЧКА РАДИОНИЦА
У ВРШЦУ.

Бојадисе хаљине од разне робе, ма у којој боји и шари, врло лепо а јефтино.

Свештеничке хаљине бојадисе, без да се морају парати.

Црта српске слике, надписе, монограме, и све остало за вез ма на каквим рубенима.

Имаде на избор пешкира, застирача, столњака, послужавника, Филимова за зид на чоји, јути, и т. д. цртано и навезено.

Израђује тамбурир, и пилиш радове, као наките за хаљине, и осталих кућних потреба, и сваки вез.

Израђује моделе и шаблоне за (Vordru-ckerei) прецртавање основе за вез, и снабдева свакога ко жели овај рад предузети са шаблонима и моделама уз упутство.

Адреса: **M. P. Pavlović,**
Versetz.

ВРТАРНИЦА

БОРЈАНОВИЋА И КОМП.

У НОВОМЕ САДУ,

(локал на главној пијаци бр. 17., врт у св. николајевској порти)

препоручује разноврсно **семење** (за пољску привреду, повртарство, воћарство, цветарство), **племените воћке** и друго **дрвеће** и **шибље** за украс, разно **цвеће** (у корену, цреповима — саксијама и расаду) као и васко-

лики *вртарски прибор.*

Преко целе године може се добити *свежа и осушена цвећа* и особито укусна *илетива* од истога (*венци, ките за руке, груди, главу, столове* и т. д.)

Посредује и при експорту и импорту земаљских производа наших и страних у великоме и маломе.

Издаје практични, илустровани и *најјефтинији* српски лист:

„ВРТАРСКИ ГЛАСНИК“

четир пута годишње (за Аустро-Угарску 40 нов., а Србију 1 динар годишње) и прима непрестано претплату.

Бр. М. М. МУЗЕУМ КӨNYVТАРА
Hirtel-Könyvtar
Növedéknapló

1894. év. 745

ДАНИЦА

4243

Год. I.

ОГЛАСИ

ВЕЛИКА ТРГОЕНА
С ПАМУКОМ И СРПСКИМ ПЛАТНОМ
ЈОВАНА Т. ЧАЊА

КОД ПРЕЂЕ
у Новом Саду, у сопсној кући
од стране где су ошари.

Препоручује своје велико стирите па-
мука предена, шотиса обног и сви-
леног, вула белог и разнофарбаног,
пређе не беле, дужене и олу беле,
конаца за шав и за ћилове, срп-
ског платна у највећем јору сади
и уснована.

Сав памук је из првих фабрика.

Цена је умерена а послућачна.

1-2

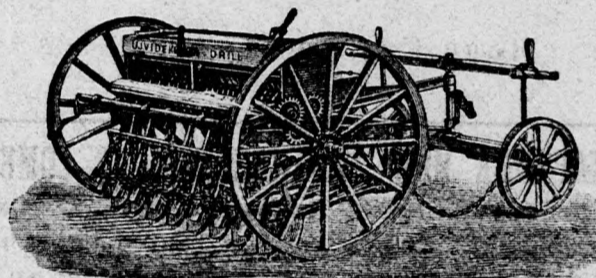
ПРВА НОВОСАДСКА ФАБРИКА
ПОЉОПРИВРЕДНИХ МАШИНА И ЛИВНИЦА ГВОЖЂА
ЖИГМУНД И ДРУГ, НОВИ САД,

казанска улица бр. 19.

Препоручује економима своје производе
пољопривредних машина, особито сеја-
нице са врло јефтним ценама.

Имамо на стоваршину сваковре-
них реквизита за разне машине.

Ценовнике шаљем бесплатно.

1-1

ДРУШТВО „ГИЗЕЛА“ ЗА ОПРЕМУ УДАВАЧА.

Под покровитељством наводкиње Гизеле основано је друштво за опрему удавача. Смер
томе друштву је тај, да и наомашијем оцу породице даде прилике, да уз мале приносе
састави суму новца за удабоје кћери. Ово друштво, даје својим члановима разне по-
годности, као ни једно друго, сваке године један део чистог прихода а тако исто и је-
дан део (70%) од поклона легата, које добија од својих почасних чланова, раздаје
својим члановима као дивиде. На дивиденду имају права сви они чланови, који три
године своје приносе уплаћују дивиденде се исплаћују или у готовом или се по жељи упо-
требљују на повећање осигурања капитала.

Друштво „Гизела“ одељује сваке године извесну своту од свога чистог добита а и разне
поклоне и легате које добија. „Фонд за опрему сиротих девојака“, који издаје знаме-
ните суме сиротим девојкама. Првом реду имају на овај фонд права оне сироте девојке,
које су најмање три године биле члан друштва „Гизеле“, и онда престане, што им роди-
тељи и старатељи не могуће з разни недаћа више уплаћивати. Осим тога опремаће се
бесплатно и друге девојке, којима нису биле чланови. Првенство имају кћери сиротих
државних чиновника и бивших сеника. У случају ако која сирота девојка умре пре навр-
шене двадесете године, добијају родитељи целу уплаћену своту без одбитка.

Ближе обавештаје даје звено заступство за Угарску, Хрватску, Славонију,
Далмацију, Босну и Херцеговину у Новом Саду.

СРПСКА КЊИЖАРА И ШТАМПАРИЈА БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА
У НОВОМЕ САДУ — КОД „СВ. ВЕ“.

Сад је баш изашла из штампе:

ВЕЛИКА СРПСКА НАРОДНА

ЛИРА

са 1600 и више песама

ДРУГО ПОПУЊЕНО ИЗДАЊЕ — ШТАМПАНО 10.000 ПРИМЕРАКА.

Пре четири године изашло је прво издање ове наше велике лире, а сада ево приредисмо и друго попуњено издање, јер од првога све је распродано. — Углед ово издање велике лире, која је украшена са 21 сликом наших првих песника, треба да се нађе у свакој српској кући, а тиме се надамо у толико пре, што је прво издање тако великог одзива нашло.

Цена је великој српској народној лири: у меком повезу 1.25 — у тврдом црвеном повезу 1.50 — у тврдом црвеном повезу са златорезом 1.80 — у тврдом црвеном повезу са златорезом и обрезаом 2.25.

Ми се надамо што многобројнијим порукама, које ћемо брзо и тачно обавити. — Ко нам новац у напред пошаље томе ћемо књигу о нашем трошку доставити.

Нови Сад, априла 1894.

С поштовањем
БРАЋА М. ПОПОВИЋИ.

КЊИЖАРНИЦА МИЛ. КАРАКАШЕВИЋА У СОМБОРУ.

Препоручује своје велико стовариште школских и забавних књига, особено пак препоручује г. **учитељима** који не владају добро мађарским језиком, да набаве себи књигу: „**Настива за темељно учење мађарског језика**“ по методи Тузен-Лангенштајта од Адолфа Родера, српски од Стевана Коњовића учитеља, пређе цена 5 фор. сада док траје за 3 фор. 50 новч.

Уједно се топло препоручује „**ГОЛУБ**“, лист за српску младеж, који ево већ 16-та година како излази под уредништвом Јована Благојевића учитеља више дев. школе сомборске. Лист излази два пут месечно, а годишња му је цена 2 фор. а. вр. — Још се могу сви бројеви од почетка ове године добити.

У Сомбору, 30. марта 1894.

1—1

САМУИЛО КРАУЗ

САЈЦИЈА — НОВИ САД,
трг Фрање Јосифа бр. 3,
у кући Јакићевој.

Велико стовариште фабриката од кина сребра, као ножева, виљушака и лудеувних ствари.
Оптичких ствари и то: наочара, двикера, лорњети опточени сребром, алатом или другим металом.

Све што у ову струку спада, прима се на оправљање и израђује брзо, тачно и јефтино.

За тачно регулисање свију сагова гарантује се за годину дана.

1—1

ЕДИНА ФАБРИКА ШВЕШТЕНИЧКИХ ШЕШИРА И ЋЕЛЕНУША.

За г. свештенике, препоручујем врло финих и добрих

ШЕШИРА И ЋЕЛЕНУША
СОПСТВЕНОГ ФАБРИКАТА — СА НАЈСОЛИДНИЈИМ ЦЕНАМА.

ПОСЛУГА БРЗА И ТАЧНА.

Поруке са стране такође обављам и шаљем с платом у наточ (Nachnahme.) Молећи за многобројну посету.

С поштовањем

ПЕТАР МАРКУШ, шеширџија,
ПРЕЂЕ А. ЈЕКИЋ И МАРКУШ

У НОВОМ САДУ,

Главна пијаца у кући г. Ст. Николића.

1—3

Поштована домаћице!

Изволите са мојим „**УНИКУМ ПРАШКОМ**“ пробу учинити, пак ће те се уверити, да је исти за утамањивање сваковрсних зарезника, као: буба, мува, буба, стеница, гусеница итд.

Мој уникум (Unicum Insectenpulver) може се у апотекама или у бакалницима (шпеџерај трговинама) у боцама по 15, 20, 30 и 50 новчића добити, но изволите изреком само Тотовићев уникум искати и на то pazити, да оригиналну флашицу која је са мојим именом (вигнетом) „Totović Unicum Insectenpulver“ снабдевана добијете.

1—3

ПРВА НОВОСАДСКА ХЕМИЧНА ТВОРНИЦА
Јована Тотовића, Нови Сад, ханова улица бр. 3